

Náklady řízení

Rozhodování o nákladech řízení před obecnými soudy je nedílnou součástí soudního řízení jako celku. V tomto rozhodování ovládaném zásadou úspěchu ve věci, která je doplněna zohledněním zavinění, je nezbytné plně respektovat princip řádného a spravedlivého procesu tím spíše, rozhodují-li soudy se zřetelem k § 142 odst. 2 o. s. ř. a posuzují míru úspěchu konkrétního účastníka ve věci, a tedy samozřejmě i poměr úspěchu jednoho účastníka (strany) k poměru neúspěchu druhého. Citlivost této úvahy a současně i její nezbytný úplný soulad s výrokem soudu, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, je zcela pochopitelným požadavkem odrážejícím jak právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, tak i právo na rovnost účastníků v řízení před soudy podle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 2578/18 ze dne 21.5.2019)

Ústavní soud rozhodl ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky Mateřské školy M., se sídlem P., právně zastoupené Mgr. P.S., advokátem se sídlem P., proti výroku VI. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 4. 2018 č. j. 12 Co 284/2016-304, za účasti Městského soudu v Praze jako účastníka řízení a vedlejších účastníků - 1/ Městské části Praha - Zbraslav se sídlem P., zastoupené Mgr. P.S., advokátem se sídlem P., 2/ P.K., 3/ M.K., 4/ G.R.B., 5/ Dr.h.c. Prof. RNDr. F.Ž., CSc., všech zastoupených JUDr. T.P., advokátem se sídlem P., 6/ M.A.M. a 7/ D.A.S., tak, že výrokiem VI. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 4. 2018 č. j. 12 Co 284/2016-304 bylo porušeno právo stěžovatelky na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 4. 2018 č. j. 12 Co 284/2016-304 se proto ve výroku VI. ruší.

Z odůvodnění

I.

Průběh předchozího řízení

1. Stěžovatelka se ústavní stížností domáhá zrušení výroku VI. usnesení Městského soudu v Praze o náhradě nákladů řízení s tvrzením, že jím bylo porušeno její právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen ("Listina") a právo vlastnické podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

2. Vedlejší účastníci č. 2 až 7 jsou právními nástupci původních vlastníků nemovitých věcí - pozemku parc. č. X1, jehož součástí je stavba č. p. X2, pozemku parc. č. X3 a pozemku parc. č. X4, vše zapsáno v k. ú. Zbraslav, obec Praha, u Katastrálního úřadu pro Hlavní město Praha, Katastrální pracoviště Praha, na LV č. X5. Jejich právním předchůdcům byly nemovitosti zkonfiskovány po okupaci Československa. Konfiskace majetku byla na základě dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. a zákona č. 128/1946 Sb. prohlášena za neplatnou. Nad předmětným majetkem však byla vyhlášena rozhodnutím MNV Zbraslav z roku 1949 národní správa.

3. Nemovitosti zůstaly v národní správě až do rozhodnutí Úřadu Městské části Praha Zbraslav ze dne 28. 8. 2010, které nabylo právní moci dne 9. 9. 2010. Tímto rozhodnutím byla národní správa nad nemovitostmi zrušena a bylo obnoveno plné vlastnické právo vlastníků. Po dobu výkonu národní správy byla v nemovitostech umístěna mateřská škola. Pro účely mateřské školy byly nemovitosti

také postupně stavebně upraveny. Posledním provozovatelem a uživatelem nemovitostí pro účely mateřské školy byla stěžovatelka, jejímž zřizovatelem je vedlejší účastník č. 1, Městská část Praha - Zbraslav. Po zrušení národní správy nad nemovitostmi nebyla nalezena shoda ohledně finanční náhrady za jejich užívání. Stěžovatelka nemovitosti užívá dodnes za účelem provozování mateřské školy.

4. V roce 2012 vlastníci nemovitostí podali u Obvodního soudu pro Prahu 5 žalobu o vydání bezdůvodného obohacení, kterou se, všichni zastoupeni totožným právním zástupcem, domáhali vůči stěžovatelce a vedlejšímu účastníkovi č. 1 jakožto žalovaným, úhrady bezdůvodného obohacení za užívání nemovitostí od roku 2010. Žalovaná částka byla v důsledku změn předmětné žaloby postupně navýšena až na konečnou částku ve výši 4 697 667 Kč s příslušenstvím. Obvodní soud pro Prahu 5 rozhodl rozsudkem č. j. 13 C 202/2012-270 ze dne 21. 12. 2015 tak, že žalobě bylo co do částky 3 066 500 Kč včetně příslušenství vyhověno, naopak v částce 1 631 167 Kč byla žaloba zamítnuta.

5. Soud prvního stupně současně rozhodl, že stěžovatelka je povinna uhradit vedlejším účastníkům č. 2 až 7 náklady řízení ve výši 159 979,28 Kč a dále náklady státu ve výši 8 300,50 Kč, přičemž při stanovení výše náhrady nákladů za právní zastoupení soud zohlednil míru úspěchu jednotlivých účastníků. Vůči druhé žalované byla žaloba zamítnuta v plném rozsahu, současně jí však ani nebyla přiznána náhrada nákladů řízení. Stěžovatelka i vedlejší účastník č. 1 rozsudek plně akceptovali a nepodali proti němu odvolání. V rozsahu, v jakém bylo žalobě vyhověno, bylo stěžovatelkou bez zbytečného odkladu plněno.

6. Vlastníci nemovitostí dne 22. 1. 2016 podali proti rozsudku jako celku, tj. i proti výrokům, kterými jim bylo vyhověno, odvolání k Městskému soudu v Praze. Stěžovatelka a vedlejší účastník č. 1 se k odvolání vyjádřili, přičemž zdůraznili, že rozsudek považují za správný. S ohledem na skutečnost, že stěžovatelka uhradila vlastníkům nemovitostí částku přiznanou výrokem I. rozsudku, vlastníci nemovitostí v rámci odvolacího řízení navrhli částečné zpětvzetí žaloby, přičemž současně navrhli i její rozšíření o částku odpovídající dle názoru vlastníků nemovitostí bezdůvodnému obohacení za období následující po vydání rozsudku.

7. Při jednání před odvolacím soudem bylo dne 7. 2. 2017 na základě shodného návrhu obou procesních stran přerušeno řízení podle ustanovení § 110 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "o. s. ř."). Toto přerušeno stěžovatelka i vedlejší účastník č. 1 využili k jednáním o smírném řešení sporu, což se nezdařilo. Následně vlastníci nemovitostí podali prostřednictvím svého právního zástupce odvolacímu soudu návrh na pokračování v řízení. Vzhledem k tomu, že návrh na pokračování v řízení byl do datové schránky odvolacího soudu doručen až dne 8. 2. 2018, nestalo se tak v poslední den lhůty ve smyslu ustanovení § 57 odst. 3 o. s. ř. a nastaly tak podmínky pro zastavení řízení dle ustanovení § 111 odst. 4 věta poslední o. s. ř. Z vyžádaného soudního spisu je patrné, že celkově byla procesní situace v řízení o odvolání komplikovaná, a to převážně vinou žalobců.

8. Následně rozhodl odvolací soud rozsudkem tak, že odvolání žalobců proti vyhovujícímu výroku o věci samé I. se odmítá (I.), částečné zpětvzetí žaloby ohledně částky 3 786 964 Kč je neúčinné (II.), změna žaloby učiněná podáním ze dne 6. 2. 2017 spočívající v rozšíření o částku 840 000 Kč se nepřipouští (III.), rozsudek soudu I. stupně se v zamítavých výrocích o věci samé II. a III. zrušuje a v tomto rozsahu se řízení zastavuje (IV.), první žalované se náhrada nákladů řízení před soudy obou stupňů nepřiznává (V.), druhá žalovaná je povinna zaplatit žalobcům náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů ve výši 1.543.318,- Kč k rukám advokáta JUDr. V.J. do tří dnů právní moci usnesení (napadený výrok VI.) a druhá žalovaná je povinna zaplatit České republice náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů ve výši 8.300,50 Kč na účet soudu I. stupně do tří dnů od právní moci usnesení (VII.).

9. O nákladech řízení před soudy obou stupňů odvolací soud rozhodl podle ustanovení § 224 odst. 1, 2 o. s. ř. jednak za použití ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř. ve vztahu k nákladům řízení před soudem I. stupně a dále podle ustanovení § 146 odst. 2 o. s. ř. v případě řízení před odvolacím soudem.

10. Odvolací soud při rozhodování o nákladech řízení na rozdíl od soudu I. stupně nezohlednil míru úspěchu žalobců ve věci, přičemž současně použil ustanovení § 12 odst. 4 vyhlášky č. [177/1996](#) Sb., advokátního tarifu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "advokátní tarif"), podle něhož náleží při společném zastoupení více osob mimosmluvní odměna za každou osobu snižená o 20 %. Odvolací soud dospěl z jednotlivých tarifních hodnot, počtu úkonů vztahujících se dle názoru odvolacího soudu k příslušným tarifním částkám, a počtu zastoupených účastníků za použití ustanovení § 12 odst. 4 advokátního tarifu, k odměně advokáta ve výši 1 103 104 Kč. K tomu dále přičetl hodnotu paušální náhrady hotových výdajů 300 Kč přináležejících podle ustanovení § 13 odst. 4 advokátního tarifu ke 13 úkonům právní služby, tj. částku ve výši 3 900 Kč. K částce 1 107 004 Kč byla odvolacím soudem dále připočtena daň z přidané hodnoty ve výši 21 % podle ustanovení § 137 odst. 3 o. s. ř. a ustanovení § 14a advokátního tarifu. Náklady na právní zastoupení za řízení před soudem I. stupně dle názoru odvolacího soudu dosáhly výše 1 339 474,40 Kč. K této částce dále byly připočteny hodnoty zaplacených a vyměřených soudních poplatků a zálohy na znalečné ve výši 69 000 Kč, 165 884 Kč a 15 000 Kč. Celkové náklady řízení vlastníků nemovitostí za řízení před soudem I. stupně tak podle názoru odvolacího soudu činily částku ve výši 1 589 358,84 Kč. Od této částky byly odečteny náklady řízení před odvolacím soudem, které byly odvolacím soudem přiznány stěžovatelce ve výši 46 040,50 Kč. Výsledná náhrada nákladů řízení, kterou byla stěžovatelka povinna dle napadeného výroku zaplatit, tedy činila částku 1 543 318 Kč.

II.

Námítky stěžovatelky obsažené v ústavní stížnosti

11. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítá, že odvolací soud svým rozhodnutím dal vzniknout paradoxní situaci. Ačkoliv vlastníci nemovitostí zavinili zastavení řízení před odvolacím soudem a podle názoru odvolacího soudu byli neúspěšnou procesní stranou, právní postavení stěžovatelky bylo rozhodnutím odvolacího soudu podstatně zhoršeno, neboť napadeným výrokem uložil povinnost k náhradě nákladů řízení před soudem I. stupně ve výši téměř desetinásobku oproti nákladům přiznaným vlastníků nemovitostí soudem I. stupně.

12. Stěžovatelka spatřuje porušení výše zmíněných základních práv v přepjatě formalistickém přístupu odvolacího soudu k výpočtu nákladů na právní zastoupení, který nejenom, že na rozdíl od soudu I. stupně při svém rozhodování o výši přiznané náhrady nákladů řízení nezohlednil nízkou míru úspěchu žalobců ve věci samé, která činila pouze 65 %, ale současně při posuzování výše náhrady nákladů na právní zastoupení (opět na rozdíl od soudu I. stupně) uplatnil výpočet dle ustanovení § 12 odst. 4 advokátního tarifu, aniž by jakkoliv zohlednil specifika daného sporu, tj. že žalobci jsou spoluvlastníci jedné věci a veškeré jimi učiněné úkony v rámci řízení před soudem I. stupně i před odvolacím soudem byly společné. Odvolací soud výše popsáním postupem dle názoru stěžovatelky porušil princip právní jistoty, jehož nedílnou součástí je předvídatelnost práva a zároveň legitimní předvídatelnost postupu orgánů veřejné moci, neboť podle ní jednal zjevně v rozporu s platnou judikaturou Nejvyššího a Ústavního soudu, která se týká ustanovení § 12 odst. 4 advokátního tarifu a moderačního práva soudu dle ustanovení § 150 o. s. ř., jakož i v rozporu s ustanovením § 142 odst. 2 o. s. ř.

13. Stěžovatelka se v otázce náhrady nákladů řízení plně ztotožňuje s přístupem soudu I. stupně, který pristoupil k vlastníků nemovitostí jakožto spoluvlastníkům, jejichž zájmy byly zcela totožné a procesní podání ve věci společná a stejná, tedy jako k jednomu subjektu. Stěžovatelka v této souvislosti odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 3964/2015 ze dne 17. 2. 2016.

III.

Vyjádření účastníků řízení

14. K obsahu ústavní stížnosti si Ústavní soud vyžádal vyjádření účastníka řízení, jakož i všech vedlejších účastníků řízení.

15. Městský soud v Praze ohledně způsobu stanovení celkové výše nákladů řízení odkazuje zcela na odůvodnění svého rozhodnutí. Významná je dle něj i povaha nároku vedlejších účastníků založená křivdou z minulých let a především postavení jednotlivých žalobců jako nástupců původních vlastníků s místem bydliště v různých státech. K té části ústavní stížnosti, dle které je zřejmý nepoměr nákladů řízení stanovený soudem I. stupně oproti rozhodnutí soudu odvolacího, soud uvedl, že zde "je stížnost důvodnou, neboť odvolací soud se zaměřil na přepočítání všech nákladů řízení před soudem I. stupně za použití ust. § 12 odst. 4 vyhl. č. [177/1996](#) Sb., avšak při konečném stanovení výše náhrady opomněl zohlednit správný postup soudu I. stupně, který přihlédl k rozsahu úspěchu a neúspěchu žalobců v řízení ve vztahu ke 2. žalovanému. Důsledkem bylo nesprávné započtení nákladů řízení před soudem I. stupně ve prospěch žalobců v plné výši (1.589.358 Kč), ačkoliv měla být zohledněna částka pouze v rozsahu 30%, t. j. 476.807 Kč, od které měla být ve prospěch 2. žalované odečtena ještě hodnota nákladů odvolacího řízení 46.040 Kč (při procesním zavinění žalobců za zastavení řízení ohledně zamítnuté částky 1.631.164 Kč), takže výrokem VI. měla být 2. žalované uložena povinnost k náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů ve výši 430.767,15 Kč."

16. Vedlejší účastník Městská část Praha - Zbraslav souhlasí s obsahem ústavní stížnosti. Městský soud v Praze pochybil, když při výpočtu náhrady nákladů řízení opomněl zohlednit správný postup soudu I. stupně, který přihlédl k rozsahu úspěchu a neúspěchu vedlejších účastníků č. 2 až 7 vůči stěžovateli a vedlejšímu účastníku.

17. Stěžovatelka v replice k vyjádření účastníka řízení uvedla, že formalistické uplatnění ustanovení § 12 odst. 4 advokátního tarifu v případě vysokého počtu spoluvlastníků zastoupených jedním právním zástupcem je nespravedlivé a zjevně neodpovídá účelně vynaloženým nákladům na právní zastoupení, jak ostatně již dříve naznačil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí 26 Cdo 3964/2015 ze dne 17. 2. 2016.

18. Zástupce vedlejších účastníků č. 2 až 5 ve svém vyjádření k obsahu ústavní stížnosti odmítá, že by napadeným výrokem bylo porušeno základní právo stěžovatelky. Zejména nesdílí její námitky ohledně aplikace § 12 odst. 4 advokátního tarifu. Poukazuje na předmět soudního sporu, kterým bylo vydání bezdůvodného obohacení za roky trvající užívání předmětných nemovitostí. Odkazuje též na nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 525/16, týkající se § 12 odst. 4 advokátního tarifu

19. Ostatní vyzvaní vedlejší účastníci se k obsahu ústavní stížnosti ve stanovené lhůtě nevyjádřili. Vzhledem k obsahu vyjádření a v relaci k uvedeným skutečnostem i k rozhodnutí Ústavního soudu ve věci samé již nebylo třeba zasílat vyjádření stěžovatelce k replice.

IV.

Procesní předpoklady projednání ústavní stížnosti

20. Ústavní soud shledal procesní podmínky pro věcné projednání ústavní stížnosti za splněné. S ohledem na obsah ústavní stížnosti dospěl Ústavní soud k závěru, že není nutné nařizovat ústní jednání, neboť od něho nelze očekávat další objasnění věci [§ 44 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu)].

V.

Právní posouzení věci

21. Ústavní soud přezkoumal napadené rozhodnutí a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

22. Při rozhodování věci přihlédl Ústavní soud zejména k následujícím východiskům. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Směřuje-li ústavní stížnost proti rozhodnutí vydanému v soudním řízení, není samo o sobě významné, je-li namítána jeho věcná nesprávnost; Ústavní soud není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy) a není ani povolán k instančnímu přezkumu jejich rozhodnutí. Jeho pravomoc je založena výlučně k přezkumu z hlediska dodržení ústavnosti, tj. zda v řízení (rozhodnutím v něm vydaným) nebyly dotčeny předpisy ústavního pořádku chráněná práva nebo svobody jeho účastníka, zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními principy a zda je lze jako celek pokládat za spravedlivé.

23. Z těchto východisek, jsou-li aplikována na rozhodování o nákladech soudního řízení, plyne, že spor o náhradu nákladů řízení, i když se může dotknout některého z účastníků řízení, zpravidla nedosahuje intenzity opodstatňující porušení základních práv a svobod. Logickým důsledkem tohoto závěru je rezervovaný vztah Ústavního soudu k přezkumu náhradově nákladových výroků [srov. např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 10/98 ze dne 1. 11. 1999, sp. zn. II. ÚS 130/98 ze dne 27. 5. 1998, sp. zn. I. ÚS 30/02 ze dne 4. 2. 2003, sp. zn. IV. ÚS 303/02 ze dne 5. 8. 2002 (U 25/27 SbNU 307), sp. zn. III. ÚS 255/05 ze dne 13. 10. 2005; všechna dostupná na <http://nalus.usoud.cz>].

24. Na druhou stranu však již Ústavní soud ve své rozhodovací praxi formuloval i výjimky z tohoto pravidla. Jde zejména o situace, kdy obecný soud při rozhodování o nákladech řízení zjevně a neodůvodněně vybočí z výkladového nebo aplikačního standardu, jenž je v soudní praxi obecně respektován, a představuje tak nepředvídatelnou libovůli. Tak např. v nálezu sp. zn. III. ÚS 1817/07 ze dne 30. 4. 2008 (N 81/49 SbNU 177) Ústavní soud zdůraznil, že pochybení při rozhodování o nákladech řízení může nabýt ústavněprávní dimenze, pakliže v procesu interpretace a aplikace příslušných ustanovení obecně závazného předpisu obecným soudem je obsažen prvek libovůle, svévole nebo extrémní rozpor s principy spravedlnosti.

25. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 1/04 ze dne 13. 1. 2005 (N 8/36 SbNU 75) Ústavní soud konstatoval, že rozhodování o nákladech řízení před obecnými soudy je nedílnou součástí soudního řízení jako celku. V tomto rozhodování ovládaném zásadou úspěchu ve věci, která je doplněna zohledněním zavinění, je nezbytné plně respektovat princip řádného a spravedlivého procesu tím spíše, rozhodují-li soudy se zřetelem k § 142 odst. 2 o. s. ř. a posuzují míru úspěchu konkrétního účastníka ve věci, a tedy samozřejmě i poměr úspěchu jednoho účastníka (strany) k poměru neúspěchu druhého. Citlivost této úvahy a současně i její nezbytný úplný soulad s výrokem soudu, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, je zcela pochopitelným požadavkem odrážejícím jak právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, tak i právo na rovnost účastníků v řízení před soudy podle čl. 37 odst. 3 Listiny.

26. Těmto východiskům však Městský soud v Praze jako soud odvolací v nyní přezkoumávaném rozhodnutí nedostál. Své pochybení sám uznal ve vyjádření k obsahu ústavní stížnosti, přičemž vyjádřil ochotu k nápravě. Ústavní soud proto přikročil ke kasaci napadeného výroku VI. jeho usnesení, aniž by sám celkovou výši náhrady nákladů řízení přezkoumával. K tomu musí Ústavní soud dodat, že v dané věci (a v mnoha dalších) se sám dostal do absurdní situace, kdy novelou občanského soudního řádu č. [296/2017](#) Sb. byl zrušen přezkum nákladových výroků Nejvyšším soudem v rámci dovolání, což znamená, že Ústavní soud buď bude sám "dovolacím nákladovým

soudem", nebo bude pomíjet i zjevné nespravedlnosti v řízení o náhradě nákladů, jako je tomu i v dané věci. S ohledem na již zmíněné hranice přezkumu nákladových výroků Ústavním soudem proto v nyní projednávané věci nehodnotil namítanou údajně vadnou aplikaci ustanovení § 12 odst. 4 advokátního tarifu, neboť se jedná o výklad a aplikaci podústavního práva, které přísluší soudům obecným; konstatuje jen, že citované ustanovení upravuje naprosto legitimní zásadu krácení odměny za zastoupení klienta při společném zastoupení více osob.

27. Ústavní soud tedy konstatuje, že Městský soud v Praze napadeným výrokem porušil základní právo stěžovatelky na spravedlivý proces, a proto Ústavnímu soudu nezbylo, než jej zrušit a poskytnout tak soudu prostor k novému rozhodnutí o příslušném výroku o náhradě nákladů řízení.

VI.

Závěr

28. Ze shora uvedených důvodů proto Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl [§ 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu] a napadený výrok VI. usnesení Městského soudu Krajského soudu v Praze zrušil [§ 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Práva dětí](#)
- [Náklady řízení](#)
- [Odmítnutí dovolání](#)
- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)
- [Náhrada škody](#)